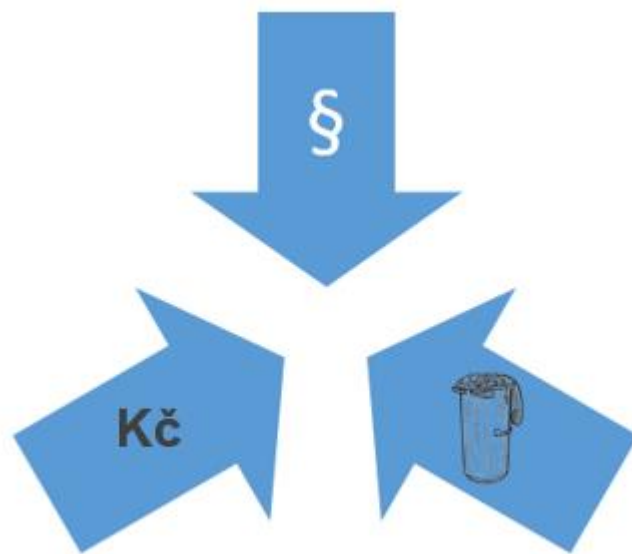

Legislativní nástroje a možnosti obcí ve vztahu k přechodu na oběhové hospodářství

Michal Radvan

**Masarykova univerzita
Brno 2020**

T A

Č R

Projekt TL01000305 Analýza potenciálu Jihomoravského kraje ve vztahu k oběhovému hospodářství je/byl řešen s finanční podporou TA ČR.

Autor:

doc. Ing. JUDr. Michal Radvan, Ph.D. Právnická fakulta MU

Obsah

Regulační a stimulační funkce odpadových poplatků podle právní regulace k 1. říjnu 2020	2
Místní poplatek za komunální odpad	2
Poplatek za komunální odpad podle zákona o odpadech	7
Smluvní systém v případě komunálního odpadu	7
Shrnutí pro oblast komunálního odpadu	8
Další odpadové poplatky	9
Závěry	10
Základní analýza obecně závazných vyhlášek vybraných měst Jihomoravského kraje pro analýzu potenciálu oběhového hospodářství	12
Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů	12
Znojmo	14
Mikulov	15
Kyjov	16
Boskovice	17
Další vybrané obce a města Jihomoravského kraje	19
Zdroje	20

Regulační a stimulační funkce odpadových poplatků podle právní regulace k 1. říjnu 2020

Podobně jako jiné berně (tj. daně v širším slova smyslu zahrnující daně v užším slova smyslu a poplatky) mají také poplatky spojené s odpady tři základní funkce: fiskální, regulační a stimulační. Funkce daně jsou spojeny s rolí daně a vymezují její místo v hospodářství. Převažující je funkce fiskální. Jejím účelem je zajistit příjmy veřejného peněžního fondu státu, případně jiných veřejnoprávních korporací. S fiskální funkcí je úzce spojena funkce regulační, někdy též nazývána jako redistribuční. Ta obecně závisí na vývoji příjmů a majetku, který je dán k dispozici zdanění. Prostřednictvím daní, prostřednictvím přesouvání peněžních prostředků v odpovídajících proporcích mezi ekonomickými subjekty a veřejným fondem, nastává korektura příjmů. Daň může sloužit k ovlivňování ekonomiky jako celku nebo může ovlivňovat hospodářství selektivně. Obrovský význam pro ekonomiku má rozvážné používání daňových nástrojů. Jde zde nejen o prosté alokování prostředků, ale rovněž o pečlivé zvážení dopadu daňových regulací na společnost. Naopak stimulační funkce představuje využití daňových nástrojů s cílem ovlivnit činnost ekonomických jednotek a tempo jejich rozvoje. Stimulační funkce se realizuje např. rozdílným daňovým zatížením různých kategorií ekonomických subjektů. Tím mohou daně ovlivnit rozvoj určitých činností, a to buď jej povzbudit nebo naopak tlumit. Stimulační funkce se odráží také v katalogu výhod, úlev (slev), osvobození apod. (Radvan a kol., 2008)

Místní poplatek za komunální odpad

Místní poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (dále jen místní poplatek za komunální odpad) je jednou z nejtypičtějších místních daní. Hmotněprávně je regulován zákonem č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (§ 10b). V tomto zákoně se nachází i speciální procesněprávní regulace, přičemž obecná regulace správy místního poplatku za komunální odpad je obsažena v zákoně č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

Aby mohla obec poplatek zavést, musí přijmout obecně závaznou vyhlášku. To vyplývá z § 10 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že povinnosti může obec ukládat v samostatné působnosti pouze obecně závaznou vyhláškou. Pochopitelně ukládání berní je řazeno mezi povinnosti a podle § 35 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, se obec při výkonu samostatné působnosti řídí při vydávání obecně závazných vyhlášek zákonem. Požadavek zákonné úpravy berní povinnosti je stanoven již ústavním pořádkem České republiky, konkrétně čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod (usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů). Skutečnost, že požadavek zákonné úpravy zdaňování najdeme právě v čl. 11 Listiny základních práv a svobod, svědčí faktu, že daně do jisté míry omezují vlastnická práva. Odčerpávání důchodů ekonomicky činných subjektů ve formě daně je projevem mocenského zasahování státu do procesu rozdělování, přičemž nejde o ingerenci ekonomickou, ale právní. Zákonný charakter daně znamená, že ani ústřední státní orgány (např. orgány daňové správy), ani orgány místní samosprávy nemohou volně rozhodovat o zavedení daní či o jejich výši, ať už formou nařízení či vyhlášek. Pakliže k tomu mají ze zákona zmocnění, pak pro ně vždy platí zákonný rozsah takového zmocnění a daňová vyhláška může být vydána pouze na základě zákona. Stejně tak poplatník nemá možnost „vyjednávat“ výši a podmínky placení daně. Z těch samých důvodů

nejsou přípustné ani jakékoliv dohody mezi poplatníky a dalšími subjekty, např. o tom, že daň uhradí za poplatníka někdo jiný; taková dohoda by byla neplatná. (Radvan a kol., 2008)

Místní poplatky jsou tedy poplatky, o jejichž vybírání si rozhodují samy obce v rámci samostatné působnosti na základě zákonného zmocnění. Poplatky nemusí být vybírány ve všech obcích, je tedy především na obecním zastupitelstvu, zda bude jednotlivé poplatky vybírat. Je však třeba zdůraznit, že vyhláška nesmí překračovat zákonné zmocnění, např. co se týče maximální výše poplatkové povinnosti či druhů poplatků. Není ani možné, aby obec rozšiřovala okruh činností, které lze zatížit místním poplatkem, nad rámec stanovený zákonem. Tomu odpovídají mj. i nálezy Ústavního soudu.¹

Legislativním vývojem došlo k jistému omezení toho, co může obec v obecně závazné vyhlášce upravit. Původní demonstrativní výčet vyjádřený slovem „podrobnosti“ zahrnoval např. i sankce. Podle stávající právní úpravy v § 14 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, je obec povinna ve vyhlášce výslovně upravit sazbu poplatku, lhůtu pro podání ohlášení (pokud nevyloučí povinnost ohlášení podat) a splatnost poplatku. Zároveň je oprávněna ve vyhlášce upravit, pokud to považuje za potřebné, další osvobození od poplatku, úlevu na poplatku, vyloučení povinnosti podat ohlášení, paušální částku poplatku, pokud její použití u tohoto poplatku zákon připouští (připouští-li zákon u tohoto poplatku volbu paušální částky, upraví obec i způsob její volby), další způsob placení a jemu odpovídající den platby poplatku, než je způsob placení a den platby podle daňového řádu, nebo delší lhůtu pro oznámení změn v podaném ohlášení.

Poplatníkem místního poplatku za komunální odpad je primárně fyzická osoba přihlášená v obci, tj. osoba přihlášená k trvalému pobytu podle zákona o evidenci obyvatel, nebo cizinec s ohlášeným místem pobytu, kterému byl povolen trvalý pobyt, který na území České republiky pobývá přechodně po dobu delší než 3 měsíce, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany nebo osobou strpěnou na území anebo žadatelem o poskytnutí dočasné, nebo kterému byla udělena mezinárodní ochrana nebo jde o cizince požívajícího dočasné ochrany cizinců (podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky, zákona o azylu nebo zákona o dočasné ochraně cizinců). Poplatníkem je dále fyzická osoba, která má ve vlastnictví stavbu určenou k individuální rekreaci, byt nebo rodinný dům, ve kterých není přihlášená žádná fyzická osoba, a to ve výši odpovídající poplatku za jednu fyzickou osobu. Pokud má ke stavbě určené k individuální rekreaci, bytu nebo rodinnému domu vlastnické právo více osob, jsou povinny platit poplatek společně a nerozdílně.

Specificky je upraven způsob placení pro vícečetné domácnosti a pro rodinné a bytové domy. Za fyzické osoby tvořící domácnost může poplatek platit jedna osoba. Za fyzické osoby žijící v rodinném nebo bytovém domě může poplatek platit vlastník nebo správce. Osoby, které platí poplatek za více fyzických osob, jsou povinny správci poplatku oznámit jméno, popřípadě jména, příjmení a data narození osob, za které poplatek platí.

Pro místní poplatky je specificky upravena situace, kdy vznikne nedoplatek na poplatku poplatníkovi, který je ke dni splatnosti nezletilý a nenabyl plné svéprávnosti nebo který je ke dni splatnosti omezen ve svéprávnosti a byl mu jmenován opatrovník spravující jeho jmění. V takovém případě přechází poplatková povinnost tohoto poplatníka na zákonného zástupce nebo na opatrovníka a tito mají stejné procesní postavení jako poplatník. Správce poplatku – obecní úřad v přenesené působnosti – vyměří poplatek zákonnému zástupci nebo

¹ Např. Pl. ÚS 39/93, v němž se uvádí, že „pokud jde o stanovení místních poplatků, jejich sazbu, režim jejich vybírání, osvobození od nich apod., je obec povinna respektovat platné znění zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích. Obce jsou tímto zákonem zmocněny k vydávání obecně závazných vyhlášek upravujících místní poplatky, avšak pouze v případech taxativně vypočtených v § 1 tohoto zákona.“ Srov. též Pl. ÚS 28/94 a Pl. ÚS 27/94.

opatrovníkovi poplatníka. Je-li zákonných zástupců nebo opatrovníků více, jsou povinni plnit poplatkovou povinnost společně a nerozdílně.

Poplatník je povinen podat správci poplatku ohlášení, ve kterém uvede jméno, popřípadě jména, a příjmení, místo pobytu, popřípadě další adresu pro doručování, a údaje rozhodné pro stanovení poplatku. Dále je povinen hlásit změny těchto údajů ve lhůtě 15 dnů ode dne, kdy změna nastala; obec může v obecně závazné vyhlášce tuto lhůtu prodloužit. Povinnost ohlásit dané údaje či jejich změny se ovšem nevztahuje na údaje, který může správce poplatku automatizovaným způsobem zjistit z rejstříků nebo evidencí, do nichž má zřízení automatizovaný přístup. V praxi tak často obec v obecně závazné vyhlášce vylučuje ohlašovací povinnost pro místní poplatek za komunální odpad pro osoby přihlášené v obci, a pro cizince s ohlášeným místem pobytu, za podmínky, že jim nepřiznává nějakou formu osvobození či úlevy. Pro tyto situace je velmi vhodná úprava v tom smyslu, že poplatník, který nesplní povinnost ohlásit údaj rozhodný pro osvobození nebo úlevu od poplatku včas, pozbývá nárok na osvobození nebo úlevu. Za nesplnění této povinnosti nelze uložit pokutu za nesplnění povinnosti nepeněžité povahy, trestem je již samotné nepřiznání osvobození či úlevy.

Zákonné osvobození je relativně úzké. Automaticky je od poplatku osvobozena fyzická osoba (nikoliv však jako vlastník stavby určené k individuální rekreaci, bytu nebo rodinného domu, ve kterých není přihlášená žádná fyzická osoba), která je umístěna do dětského domova pro děti do tří let věku, školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo školského zařízení pro preventivně výchovnou péči na základě rozhodnutí soudu nebo smlouvy, která je umístěna do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, na žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností, zákonného zástupce dítěte nebo nezletilého, nebo která je umístěna v domově pro osoby se zdravotním postižením, domově pro seniory, domově se zvláštním režimem nebo chráněném bydlení.

Sazba poplatku je tvořena fixní částí, která ze zákona může dosahovat až 250 Kč za osobu a kalendářní rok, a variabilní částí. Ta je stanovena na základě skutečných nákladů obce předchozího kalendářního roku na sběr a svoz netříděného komunálního odpadu, přičemž nesmí přesáhnout 750 Kč za osobu a kalendářní rok. Obecně závazná vyhláška musí obsahovat rozúčtování nákladů na sběr a svoz netříděného komunálního odpadu na osobu.

Příjemcem poplatku je obec, na jejímž území je fyzická osoba přihlášená, nebo obec, na jejímž území se nachází stavba určená k individuální rekreaci, byt nebo rodinný dům. Nebudou-li poplatky zaplacené poplatníkem včas nebo ve správné výši, vyměří mu správce poplatku poplatek platebním výměrem nebo hromadným předpisným seznamem. Včas nezaplacené poplatky nebo část těchto poplatků může správce poplatku zvýšit až na trojnásobek; toto zvýšení je příslušenstvím poplatku sledujícím jeho osud. Penále, úroky a pokuty, upravené daňovým řádem, s výjimkou pořádkových pokut a pokut za nesplnění povinnosti nepeněžité povahy, se neuplatňují.

Správce poplatku může na žádost poplatníka z důvodu odstranění tvrdosti právního předpisu zcela nebo částečně místní poplatek za komunální odpad nebo jeho příslušenství prominout, lze-li to s přihlédnutím k okolnostem daného případu ospravedlnit. Správce poplatku dále může z moci úřední poplatek nebo jeho příslušenství zcela nebo částečně prominout při mimořádných, zejména živelních událostech.

Co se týče osvobození a úlev², které se vyskytují v obecně závazných vyhláškách, je možné konstatovat, že mnohé mají spíše politickou motivaci. Typickým příkladem je osvobození dětí

² Úleva není běžný pojem používaný v daňovém právu. Pakliže je úleva 100 % / poplatek je nulový, jedná se o osvobození. V ostatních případech se jako vhodnější jeví sleva na poplatku.

do určitého věku (např. Brno³ a mnohé další) či seniorů od určitého věku (např. Jihlava⁴, Jeseník⁵ a další) či dětí ve vícečetných rodinách. Ostrava a Zlín osvobozují také fyzické osoby, které mají ve vlastnictví stavbu určenou k individuální rekreaci, byt nebo rodinný dům, ve kterých není přihlášená žádná fyzická osoba.⁶ Další osvobození jsou motivována zejména snahou snížit administrativní náklady na výběr či vymáhání dlužných poplatků od osob, které by jej pravděpodobně nehradili, neboť jsou sice ze zákona poplatníky, ale v místě reálně nepobývají (osoby s pobytem na ohlašovně, osoby ve zdravotnických zařízeních, osoby vězněné, dlouhodobě pobývající v zahraničí či v jiné obci, žáci a studenti studující mimo obec apod.). S těmito osvobozeními je velmi obtížné souhlasit a i za cenu vyšší snahy při správě daní by k osvobození docházet nemělo. Je možné se setkat i s úlevou za to, že obec nemůže technicky zajistit svoz odpadu z hůře dostupné lokality (Jeseník, Zlín⁷).

S ohledem na regulační (snížení množství produkovaného komunálního odpadu) a stimulační (motivace k větší míře třídění komunálního odpadu) funkci místního poplatku za komunální odpad je třeba si všimnout i příkladů dobré praxe v tomto směru. Např. Jeseník poskytoval až do konce roku 2019 úlevu ve výši 15 % poplatníkům, kteří k odkládání biologicky rozložitelného odpadu využívali určené shromažďovací prostředky. Zároveň stanovil četnost vývozu shromažďovacího prostředku na směsný komunální odpad 1x za 14 dní.⁸ Takový přístup považují za rozumný, neboť má skutečně motivační charakter ke třídění a je administrativně relativně nenáročný, minimálně co se týče rodinných domů. Naopak v případě obytných domů nespĺňuje charakter motivace pro všechny obyvatele využívající společných kontejnerů.

Jihlava má aktivovaný Program zodpovědného nakládání s odpady, který obsahuje dvě varianty. V případě první varianty „Vím, kam s odpadem“ je potřeba odevzdat určené druhy odpadu (elektrozařízení, kovy včetně tenkostěnného hliníku, biologicky rozložitelný odpad z údržby zahrad, nebezpečné složky komunálního odpadu, objemný odpad a jedlý olej a tuk uzavřený v plastových nádobách) na sběrných dvorech. Počet návštěv sběrného dvora pro splnění podmínek Programu se odvíjí od počtu osob, které jsou společně zapojeny na jednu kartu a to tak, že za každou osobu musí být jeden termín odevzdání odpadu (např. v případě čtyřčlenné rodiny, kde všichni plní podmínky Programu společně, musí být čtyři návštěvy sběrného dvora). Každá návštěva je načtena prostřednictvím odpadové karty nebo jihlavské karty vydané na jméno registrované osoby. V případě druhé varianty „Třídím zodpovědně a má to smysl“ je pro splnění podmínek Programu nutné mít nastavenou sníženou frekvenci svozu nádoby na směsný komunální odpad s odpovídajícím objemem nádoby s ohledem na počet osob s trvalým pobytem. Adekvátní velikost nádoby musí být nastavena minimálně 240 l. Variantu je možné zvolit u rodinných i bytových domů. V roce

³ Vyhláška č. 16/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Vyhláška č. 13/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů.

⁵ Vyhláška č. 2/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů.

⁶ Vyhláška č. 20/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Ostrava), vyhláška č. 9/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Zlín), vyhláška č. 4/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Olomouc).

⁷ Vyhláška č. 2/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Jeseník), vyhláška č. 9/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Zlín).

⁸ Vyhláška č. 1/2018 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů, ve znění pozdějších předpisů.

2020 činila úleva 100 Kč na poplatníka a při plnění podmínek Programu oběma variantami se výše úlevy nesčítá.⁹ Také v případě Jihlavy se jeví nastavený systém rozumný a bylo by třeba podrobněji se zaměřit na možnost naplnění podmínek v rámci bytových domů.

Mikulov se zapojil do systému Motivačního a evidenčního systému pro odpadové hospodářství (MESOH) a poplatníkovi, který se zapojil do MESOH je poskytnuta úleva, získá-li alespoň 1 EKO bod. Hodnota jednoho EKO bodu se stanovuje ve výši 7 Kč. Maximální výše úlevy je stanovena na 420 Kč.¹⁰

Až do konce roku 2019 byl zajímavý model směřující k motivaci poplatníků třídít odpad uplatňován v Tišnově. Úleva ve výši 6 Kč z poplatku až do maximální výše 500 Kč na poplatníka byla poskytována za každý odevzdaný naplněný pytel s plasty a nápojovými kartony poplatníkům, kteří se v předchozím kalendářním roce zapojili do systému třídění plastů a nápojových kartonů do pytlů označených čárovými kódy, které obdrželi zdarma na Městském úřadě Tišnov.¹¹ Na první pohled vysoce motivační charakter úlevy však měl za následek, že tišnovští poplatníci v okolních obcích a i např. v Brně vybírali z kontejnerů na tříděný odpad plasty a nápojové kartony do svých pytlů a převáželi je do Tišnova.

Naprosto jiný přístup k místnímu poplatku za komunální odpad pak zvolila jiná obec blízko Brna – Šlapanice. Tam se s účinností 1. ledna 2013 rozhodli zcela zrušit místní zpoplatnění komunálního odpadu a ušlý výnos do obecního rozpočtu nahradili místním koeficientem ve výši 3 u daně z nemovitých věcí. Tento koeficient násobí daň z nemovitých věcí poplatníka za jednotlivé druhy pozemků, zdanitelných staveb nebo zdanitelných jednotek, popřípadě jejich souhrny, s výjimkou zemědělských pozemků. Nedomnívám se, že jde o správný a férový přístup, neboť naprosto nemotivuje poplatníky jakkoliv třídít odpad, naopak daňové břemeno přenáší od osob přihlášených v obci na majitele nemovitých věcí. Na druhé straně, obec ušetří náklady na správu poplatku a získá celý čistý výnos daně z nemovitých věcí, která je spravována finančními úřady. Podobně jako Šlapanice přistoupilo k obdobnému řešení cca 40 obcí v České republice. (Radvan, 2019)

Z výše uvedených informací a z analýz obecně závazných vyhlášek je patrné, že není příliš mnoho obcí, které při stanovení a vybírání místního poplatku za komunální odpad preferují regulační a stimulační funkci před funkcí fiskální. Ze všech krajských měst v České republice obsahuje pouze jihlavská vyhláška ustanovení týkající se preferenčního přístupu k poplatníkům, kteří třídí odpad. V rámci Jihomoravského kraje žádné bývalé okresní město¹² neposkytuje úlevy pro ty, kteří třídí odpad. Z větších obcí v kraji má motivační prvky obsažené ve svých obecně závazných vyhláškách jen Mikulov, Tišnov na ně rezignoval s ohledem na vyšší náklady na správu místního poplatku za komunální odpad.

⁹ <https://jihlava.cz/chci%2Dplati%2Dmene%2Dza%2Dodpad/d-528991/p1=107462>. Vyhláška č. 13/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů.

¹⁰ Vyhláška č. 4/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů. <https://www.mojeodpadky.cz/upload/stko/mikulov/OZV-4-2018.pdf>.

¹¹ Vyhláška č. 2/2018 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů.

¹² Vyhláška č. 8/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Blansko), vyhláška č. 6/2018 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Znojmo), vyhláška č. 5/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Vyškov), vyhláška č. 4/2019 o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (Hodonín).

Na doplnění je třeba ještě poznamenat, že pokud je poskytován jakýkoliv benefit při placení místního poplatku za komunální odpad, ať už v podobě osvobození nebo úlevy, je vždy vhodné do vyhlášky připsat pravidlo, že nárok na osvobození anebo úlevu nevznikne poplatníkovi, který má na místním poplatku evidován splatný nedoplatek.

Poplatek za komunální odpad podle zákona o odpadech

Poplatek za komunální odpad je regulován zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§ 17a). Obec může obecně závaznou vyhláškou stanovit a vybírat poplatek za komunální odpad vznikající na jejím území. Poplatek však nelze stanovit současně s místním poplatkem za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů.

Rozdíly mezi poplatkem za komunální odpad podle zákona o odpadech a místním poplatkem za komunální odpad spočívají především v osobě poplatníka, když podle zákona o odpadech je poplatníkem každá fyzická osoba, při jejíž činnosti vzniká komunální odpad. Určení poplatníka tedy není navázáno na přihlášení v obci, ale na reálnou produkci odpadu. V konečném důsledku tak může dojít k situaci, kdy jedna osoba platí poplatek ve dvou obcích, jiná naopak nikde. Zákon o odpadech definuje též plátce poplatku, a to jako vlastníka nemovitosti, kde vzniká komunální odpad. Jde-li o budovu, ve které vzniklo společenství vlastníků jednotek podle zvláštního zákona, je plátcem toto společenství. Úkolem plátce je rozúčtovat poplatek na jednotlivé poplatníky. Neuhradí-li poplatník plátcí poplatek včas nebo ve správné výši, oznámí plátce tuto skutečnost obci, která na základě toho vyměří poplatek platebním výměrem.

Maximální výše poplatku není na rozdíl od místního poplatku za komunální odpad fixně stanovena, ale odvíjí se od předpokládaných oprávněných nákladů obce vyplývajících z režimu nakládání s komunálním odpadem rozvržených na jednotlivé poplatníky podle počtu a objemu nádob určených k odkládání odpadů připadajících na jednotlivé nemovitosti nebo podle počtu uživatelů bytů a s ohledem na úroveň třídění tohoto odpadu. V poplatku mohou být promítnuty i náklady spojené s pronájmem nádob určených k odkládání odpadu.

Oproti místnímu poplatku za komunální odpad nestanoví zákon o odpadech žádná osvobození či jiné úlevy; v tomto směru mají obce při tvorbě obecně závazných vyhlášek absolutní volnost. V ostatních konstrukčních prvcích se oba poplatky více méně shodují: oba jsou příjmem obce a oba jsou spravovány v přenesené působnosti obecním úřadem obce, která ho ve svém územním obvodu zavedla.¹³

Z krajských měst využívá poplatek za komunální odpad podle zákona o odpadech Plzeň a také hlavní město Praha. Ani jedno z těchto měst nemá ve své obecně závazné vyhlášce motivační prvky pro třídění odpadu.

Smluvní systém v případě komunálního odpadu

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, upravuje i další možnost, jak může obec vykryt své náklady na odpadové hospodářství. Ustanovení § 17 odst. 6 umožňuje obci vybírat úhradu za shromažďování, sběr, přepravu, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů od fyzických osob na základě smlouvy. Tato smlouva musí být uzavřena písemně a musí obsahovat výši úhrady. Žádné další požadavky na obsah smlouvy zákon neobsahuje, je tedy

¹³ Byť zákon o odpadech hovoří o obci a nikoliv o obecním úřadu.

zcela na dohodě smluvních stran, zda do smlouvy zařadí nějaké ustanovení týkající se motivačních (finančních) nástrojů ke třídění odpadu.

Zákon o odpadech stanoví, že obec, která vybírá úhradu podle smlouvy, nemůže stanovit poplatek za komunální odpad podle zákona o odpadech ani místní poplatek za komunální odpad. Podle většinového expertního názoru by to však znamenalo, že pokud obec zvolí smluvní systém a jakýkoliv producent komunálního odpadu smlouvu nepodepíše (platí smluvní volnost!), pak nebude existovat nástroj, jak takovou osobu donutit platit za komunální odpad. Podle mého názoru se však vylučuje smluvní systém a jakýkoliv z obou poplatků u konkrétního poplatníka – producenta odpadu. Je ovšem možné uzavírat smlouvy a motivovat v nich ke třídění komunálního odpadu a pro na osoby, které smlouvu podepsat nechťejí, je možné aplikovat obecně závaznou vyhlášku o místním poplatku za komunální odpad nebo o poplatku za komunální odpad podle zákona o odpadech.

Shrnutí pro oblast komunálního odpadu

Je třeba uvést, že stávající právní regulace v oblasti zpoplatnění komunálního odpadu je zastaralá a neefektivní. Tři systémy zpoplatnění nejsou vhodné, zejména s ohledem na princip rovnosti: není možné, aby některé osoby platili dvakrát a jiné vůbec. Motivace k efektivnímu třídění je takřka vyloučená, což je patrné z přístupu velkých měst: náklady na správu poplatku, který by motivoval k vyšší míře třídění, by byly příliš velké a fiskální funkce poplatku by mohla být zcela potlačena. Proto je třeba uvažovat o novelizaci právní regulace zpoplatnění komunálního odpadu. Návrh novely zákona o místních poplatcích, předložený vládou do Parlamentu 18. prosince 2019, nabízí sjednocenou právní regulaci v zákoně o místních poplatcích a nabízí k volbě dva druhy místních poplatků za komunální odpad, založené na obdobných východiscích jako stávající poplatky: poplatek za systém nakládání s komunálním odpadem a poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci. Obec by přitom sama rozhodla, který z poplatků bude preferovat.

Poplatek za obecní systém odpadového hospodářství vychází ze stávajícího místního poplatku. Předmětem poplatku je možnost využívat obecní systém odpadového hospodářství, která je dána přihlášením v této obci anebo vlastnictvím jednotlivé nemovité věci zahrnující byt, rodinný dům nebo stavbu pro rodinnou rekreaci, ve které není přihlášená žádná fyzická osoba a která se nachází na území této obce. Poplatníkem má být fyzická osoba, která je přihlášená v obci, nebo vlastní nemovitou věc zahrnující byt, rodinný dům nebo stavbu pro rodinnou rekreaci, ve které není přihlášená žádná fyzická osoba a která je umístěna na území obce. Tedy beze změny ve srovnání se stávající úpravou, stejně tak bez podstatných změn v osvobození od poplatku. Maximální výše poplatku by měla činit 1 200 Kč za rok.

Poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci navazuje na stávající poplatek podle zákona o odpadech. Předmětem poplatku za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci je odkládání směsného komunálního odpadu z nemovité věci zahrnující byt, rodinný dům nebo stavbu pro rodinnou rekreaci, která se nachází na území obce. Poplatníkem by měla být fyzická osoba, která má v nemovité věci bydliště, a v případě, že v ní nemá bydliště žádná fyzická osoba, vlastník. Plátcem poplatku je pak společenství vlastníků jednotek, nebo vlastník nemovité věci. Plátcem poplatku je povinen poplatek od poplatníka vybrat a odvést jej správci poplatku. Základ poplatku si zvolí sama obec. Nabízí se hmotnostní základ (hmotnost odpadu v kilogramech připadajícího na poplatníka), objemový základ (objem odpadu v litrech připadajícího na poplatníka), nebo kapacitní základ (kapacita soustředovacích prostředků pro nemovitou věc na odpad v litrech připadající na poplatníka). Obec v obecně závazné vyhlášce může určit minimální základ poplatku, který činí nejvýše 10 kg za měsíc v případě hmotnostního základu nebo 60 l za měsíc v případě objemového nebo kapacitního základu. Sazba poplatku je stanovena zákonem jako

maximální ve výši 6 Kč za kg v případě hmotnostního základu, 1 Kč za litr v případě objemového základu a 1 Kč za litr v případě kapacitního základu.

Pro oba poplatky společně se předpokládalo, že zákon stanoví účelovost poplatku: jejich výnos může být použit pouze na financování systému nakládání s komunálním odpadem vznikajícím na území obce při jiné činnosti fyzických osob než při podnikání. Ve vládním návrhu se však účelovost nakonec neobjevila.

Návrh neřeší veškeré nedokonalosti regulace de lege lata, nicméně je dobrou cestou ke zjednodušení a zefektivnění správy poplatků. Motivační nástroje ke třídění se však podle mého názoru nemění k lepšímu.

Další odpadové poplatky

Poplatky na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků

Poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků podle § 37e zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, platí žadatel o registraci použitého vozidla kategorie M1 a N1 do registru silničních vozidel. Poplatek se platí při první registraci použitého vozidla kategorie M1 a N1 v České republice. Pokud je již vozidlo v České republice registrováno, platí se poplatek při první přeregistraci vozidla. Osvobození jsou žadatelé těžce tělesně postižení, kteří jsou držiteli průkazu ZTP nebo ZTP-P, dále žadatelé, u nichž k přeregistraci dochází v důsledku nabytí a vypořádání dědictví nebo v důsledku zániku společného jmění manželů. Sazba poplatku se odvíjí od EURO limitů (plnění mezních hodnot emisí ve výfukových plynech): 3 000 Kč v případě EURO 2, 5 000 Kč pro EURO 1 a 10 000 Kč v případě nesplnění EURO limitů. Poplatek se hradí obecním úřadu obce s rozšířenou působností provádějícímu registraci. Poplatky jsou příjmem Státního fondu životního prostředí.

Poplatek má jednoznačně regulační funkci, když jeho smyslem je zamezit dalším prodejm a užívání neekologických vozidel znečišťujících životní prostředí. Je věcí zákonodárce, aby včas reagoval na změny v technologiích a zvažoval zavedení poplatků pro vyšší EURO limity a zvýšení sazeb pro stávající zpoplatněná vozidla. Do budoucna by bylo vhodné v souladu s daňověprávní teorií využít klasických konstrukčních prvků berně pro konstrukci zákonného textu.

Poplatky za uložení odpadů

Poplatky za uložení odpadů (skládkovací poplatek) jsou upraveny v §§ 45-48 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Subjektem poplatku je původce odpadu, byť by byl sám provozovatelem skládky a tato skládka byla na jeho vlastním pozemku. Provozovatel skládky pak vystupuje jako plátce poplatku a vybírá poplatek od původce při uložení odpadů na skládku. Pokud však původce nezaplatí poplatek ve stanovené výši, uloží mu povinnost zaplatit poplatek krajský úřad, který vydal souhlas k provozování skládky, rozhodnutím na návrh příjemce poplatku.

Poplatek se neplatí za ukládání odpadů jako technologického materiálu na zajištění skládky za účelem technického zabezpečení skládky v souladu se schváleným projektem a provozním řádem skládky, přičemž maximální celkové množství odpadů uložených na skládku jako materiál pro technické zabezpečení skládky, za které se neplatí poplatek, může dosahovat maximální výše 20 % celkové hmotnosti odpadů uložených na skládku v daném kalendářním roce.

Skládkovací poplatek se skládá ze dvou složek: základní složka poplatku se platí za uložení odpadu (s výjimkou obce, která je původcem odpadu a ukládá odpad na skládku, která je

na jejím katastrálním území) a riziková složka za uložení nebezpečného odpadu. Sazba poplatku je fixní: v případě základního poplatku činí 1 700 Kč za tunu nebezpečného odpadu a 500 Kč za tunu komunálního a ostatního odpadu, v případě rizikového poplatku je to 4 500 Kč za tunu nebezpečného odpadu.

Základní složka poplatku je příjmem obce, na jejímž katastrálním území je skládka umístěna, riziková složka poplatku připadá Státnímu fondu životního prostředí České republiky. Kontrolu placení poplatků u provozovatele skládky provádí obec a krajský úřad, na jejichž katastrálním území leží skládka. Pokud provozovatel skládky neodvedl obci nebo Státnímu fondu životního prostředí vybraný poplatek ve stanovené lhůtě, uloží mu povinnost zaplatit poplatek krajský úřad, který vydal souhlas k provozování skládky, rozhodnutím, na návrh příjemce poplatku. Za neodvedený poplatek se platí úrok z prodlení ve výši 0,5 promile ze zadržené částky denně. Úrok z prodlení je příjmem obce. Poplatky a úrok z prodlení vymáhá příslušný správce daně podle katastrálního území, na kterém je skládka umístěna.

Skládkovací poplatek má mnohá rizika, především pak v oblasti kontroly nad dodržováním pravidel. Co se poplatku týče, pak především při ukládání odpadů jako technologického materiálu na zajištění skládky za účelem technického zabezpečení skládky v souladu se schváleným projektem a provozním řádem skládky, kdy je obtížné zpětně zkontrolovat dodržení 20% limitu. Také kontrola množství ukládaného odpadu je obtížně kontrolovatelná. Naprosto pak ve stávající právní regulaci absentují jakékoliv motivační prvky ke třídění komunálního odpadu. Řešením by mohly být rozdílné sazby pro různé druhy komunálního a dalšího odpadu. Nová právní regulace by pak měla respektovat zavedenou konstrukci daňověprávních norem a regulovat v systematice konstrukčních prvků berní.

Závěry

Z výše uvedených informací a analýz vyplývá, že poplatky vztahující se ke komunálním odpadům mají především funkci fiskální a funkce regulační a stimulační jsou většinou upozaděny či nejsou vnímány vůbec. V oblasti místního poplatku za komunální odpad jsem analyzoval vyhlášky všech krajských měst a pouze jihlavská vyhláška obsahuje ustanovení týkající se preferenčního přístupu k poplatníkům, kteří třídí odpad. Zaměřil jsem se tedy podrobněji na Jihomoravský kraj a zjistil jsem, že žádné bývalé okresní město neposkytuje úlevy pro ty, kteří třídí odpad. Z větších obcí v kraji má motivační prvky obsažené ve svých obecně závazných vyhláškách jen Mikulov. Další z větších měst – Tišnov na ně rezignoval s ohledem na vyšší náklady na správu místního poplatku za komunální odpad. Poplatek za komunální odpad podle zákona o odpadech využívá z krajských měst Plzeň a také hlavní město Praha. Také v tomto případě ani jedno z těchto měst nemá ve své obecně závazné vyhlášce motivační prvky pro třídění odpadu. Nejvíce možností pro motivaci třídít odpad tak skýtá smluvní systém, nicméně smluvní volnost je největším nedostatkem takové volby pro obec.

Tři systémy zpoplatnění komunálního odpadu nejsou vhodné. Motivace k efektivnímu třídění je takřka vyloučená, což je patrné z přístupu velkých měst: náklady na správu poplatku, který by motivoval k vyšší míře třídění, by byly příliš velké a fiskální funkce poplatku by mohla být zcela potlačena. V oblasti třídění se jako efektivnější ukazují informační nástroje a různé marketingové nebo motivační nástroje. Např. je vhodné třídící poplatníky odměnit designovými taškami či menšími nádobami do domácnosti na tříděný odpad. Za nejpodstatnější však považuji, aby způsob třídění odpadu obyvatele nějak neodrazovalo a nezvyšovalo jejich nepohodlí: kontejnery na tříděný odpad musí být velmi blízko jejich bydliště, musí být včas vyváženy, nesmí hyzdit okolí apod.

Návrh novely zákona o místních poplatcích nabízí sjednocenou právní regulaci v zákoně o místních poplatcích a nabízí k volbě dva druhy místních poplatků za komunální odpad,

založené na obdobných východiscích jako stávající poplatky: poplatek za obecní systém odpadového hospodářství a poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci. Obec by přitom sama rozhodla, který z poplatků bude preferovat. Návrh neřeší veškeré nedokonalosti regulace de lege lata, nicméně je dobrou cestou ke zjednodušení a zefektivnění správy poplatků. Motivační nástroje ke třídění se však podle mého názoru nemění k lepšímu.

Poplatek na podporu sběru, zpracování, využití a odstranění vybraných autovraků má jednoznačně regulační funkci, když jeho smyslem je zamezit dalším prodejům a užívání neekologických vozidel znečišťujících životní prostředí. Je věcí zákonodárce, aby včas reagoval na změny v technologiích a zvažoval zavedení poplatků pro vyšší EURO limity a zvýšení sazeb pro stávající zpoplatněná vozidla. Do budoucna by bylo vhodné v souladu s daňověprávní teorií využít klasických konstrukčních prvků berně pro konstrukci zákonného textu.

To platí též pro skládkovací poplatek, který má dnes mnohá rizika, především pak v oblasti kontroly nad dodržováním pravidel, především při ukládání odpadů jako technologického materiálu na zajištění skládky za účelem technického zabezpečení skládky v souladu se schváleným projektem a provozním řádem skládky, kdy je obtížné zpětně zkontrolovat dodržení 20% limitu. Také kontrola množství ukládaného odpadu je obtížná. Naprosto pak ve stávající právní regulaci absentují jakékoliv motivační prvky ke třídění komunálního odpadu. Řešením by mohly být rozdílné sazby pro různé druhy komunálního a dalšího odpadu.

Základní analýza obecně závazných vyhlášek vybraných měst Jihomoravského kraje pro analýzu potenciálu oběhového hospodářství

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

§ 10b zákona č. 565/1990 Sb.

(1) **POPLATNÍK** Poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů platí

a) fyzická osoba,

1. která má v obci trvalý pobyt,
2. které byl podle zákona upravujícího pobyt cizinců na území České republiky povolen trvalý pobyt nebo přechodný pobyt na dobu delší než 90 dnů,
3. která podle zákona upravujícího pobyt cizinců na území České republiky pobývá na území České republiky přechodně po dobu delší 3 měsíců,
4. které byla udělena mezinárodní ochrana podle zákona upravujícího azyl nebo dočasná ochrana podle zákona upravujícího dočasnou ochranu cizinců,

b) fyzická osoba, která má ve vlastnictví stavbu určenou k individuální rekreaci, byt nebo rodinný dům, ve kterých není hlášena k pobytu žádná fyzická osoba, a to ve výši odpovídající poplatku za jednu fyzickou osobu; má-li ke stavbě určené k individuální rekreaci, bytu nebo rodinnému domu vlastnické právo více osob, jsou povinny platit poplatek společně a nerozdílně.

(2) **SPOLEČNÁ PLATBA** Za fyzické osoby tvořící domácnost může poplatek platit jedna osoba. Za fyzické osoby žijící v rodinném nebo bytovém domě může poplatek platit vlastník nebo správce. Osoby, které platí poplatek za více fyzických osob, jsou povinny obecnímu úřadu oznámit jméno, popřípadě jména, příjmení a data narození osob, za které poplatek platí.

(3) **OSVOBOZENÍ** Od poplatku je osvobozena fyzická osoba podle odstavce 1 písm. a), která je

a) umístěna do dětského domova pro děti do 3 let věku, školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo školského zařízení pro preventivně výchovnou péči na základě rozhodnutí soudu nebo smlouvy,

b) umístěna do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, na žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností, zákonného zástupce dítěte nebo nezletilého, nebo

c) umístěna v domově pro osoby se zdravotním postižením, domově pro seniory, domově se zvláštním režimem nebo chráněném bydlení.

(4) **BENEFICIÁŘ** Poplatek se platí obci, na jejímž území je fyzická osoba hlášena k pobytu, nebo obci, na jejímž území se nachází stavba určená k individuální rekreaci, byt nebo rodinný dům.

(5) **SAZBA** Sazbu poplatku tvoří

a) částka až 250 Kč za osobu uvedenou v odstavci 1 a kalendářní rok a

b) částka stanovená na základě skutečných nákladů obce předchozího kalendářního roku na sběr a svoz netříděného komunálního odpadu až 750 Kč za osobu uvedenou v odstavci 1 a kalendářní rok; obec v obecně závazné vyhlášce stanoví rozúčtování nákladů na sběr a svoz netříděného komunálního odpadu na osobu.

(6) **ZMĚNA MÍSTA POBYTU** V případě změny místa pobytu fyzické osoby, změny vlastnictví stavby určené k individuální rekreaci, bytu nebo rodinného domu nebo změny umístění podle odstavce 3 v průběhu kalendářního roku, se poplatek platí v poměrné výši, která odpovídá počtu kalendářních měsíců pobytu, vlastnictví nebo umístění v příslušném kalendářním roce. Dojde-li ke změně v průběhu kalendářního měsíce, je pro stanovení počtu měsíců rozhodný stav k poslednímu dni tohoto měsíce.

Znojmo

Druh poplatku: místní

OZV: 6/2018

Obecně: poznámky pod čarou jsou nadbytečné, při změně zákona bude muset obec reagovat novelizací vyhlášky, neboť nemůže určit konstrukční prvky jinak, než stanoví zákon.

Poplatník: v souladu se zákonem.

Ohlašovací povinnost: v souladu se zákonem stanovena na 15 dní. Bylo by vhodné stanovit, že poplatník, který nemá nárok na osvobození či jiné úlevy, nemusí plnit ohlašovací povinnost; správce poplatku má k dispozici veškeré údaje a není třeba poplatníka zbytečně zatěžovat další povinnostmi (§ 5 odst. 3 daňového řádu). Naopak pokud jsou některá osvobození pouze dočasná (zahraničí, vězení, nemocnice), bylo by vhodné zakotvit v OZV lhůtu, do které musí poplatník nárok prokázat (obdobně jako stanoví zákon, jinak nárok na osvobození zaniká): 15 dní, nebo fixní datum (např. i do termínu v dalším zdaňovacím období).

Sazba: 400 Kč (250 Kč + 150 Kč).

Splatnost: 30. června, resp. 30 dnů, pokud vznikne poplatková povinnost po termínu splatnosti.

Osvobození: v souladu se zákonem a rozšířena o třetí a další nezaopatřené dítě žijící ve společné domácnosti, fyzické osoby v zahraničí, fyzické osoby po dobu výkonu trestu odnětí svobody a vazby, po dobu pobytu v azylovém domě na území města Znojma, fyzické osoby, kterým byl údaj o místě trvalého pobytu úředně zrušen v souladu se zákonem a jejich místem trvalého pobytu je sídlo ohlašovny, fyzické osoby, které mají ve vlastnictví stavbu určenou k individuální rekreaci, byt nebo rodinný dům, ve kterých není hlášena k pobytu žádná fyzická osoba, a to za tuto stavbu určenou k individuální rekreaci, byt nebo rodinný dům. Nárok na osvobození je třeba ohlásit nejpozději do data splatnosti poplatku, jinak zaniká. To není vhodné, neboť okolnosti svědčící osvobození mohou nastat později a platit jen pro určité měsíce.

Další korekční prvky: Úleva na poplatku ve výši 50 % z výše poplatku fyzickým osobám do 26 let věku studujícím formou denního studia a při této příležitosti ubytovaným mimo město Znojmo. Korekční prvek je nevhodně definován jako úleva; s ohledem na jednotnost terminologie daňového práva se jako vhodnější jeví sleva. Nárok na úlevu je třeba ohlásit nejpozději do data splatnosti poplatku, jinak zaniká. To není vhodné, neboť okolnosti svědčící pro úlevu mohou nastat později a platit jen pro určité měsíce

Specifika placení: společná platba za domácnost v souladu se zákonem.

Další ustanovení: navýšení poplatku a odpovědnost za zaplacení poplatku jsou v OZV regulovány nadbytečně, vystačí zákonná regulace.

Mikulov

Druh poplatku: místní

OZV: 6/2018

Obecně: poznámky pod čarou jsou nadbytečné, při změně zákona bude muset obec reagovat novelizací vyhlášky, neboť nemůže určit konstrukční prvky jinak, než stanoví zákon.

Poplatník: v souladu se zákonem.

Ohlašovací povinnost: není v OZV stanovena obecně, jen pro osvobození (viz níže).

Sazba: 600 Kč (250 Kč + 350 Kč). Variabilní náklady jsou rozpočítány za rok 2016, ale pro rok 2019 měl být využit rok 2017.

Splatnost: 31. 5., resp. do 15 dnů následujícího měsíce, nejpozději však do konce příslušného kalendářního roku. Poslední část nemá logiku s ohledem na možnost přistěhování v průběhu prosince, nebo dokonce na konci měsíce, neboť by byla lhůta zkrácena dokonce na hodiny.

Osvobození: v souladu se zákonem a rozšířena o osoby umístěné v Dětském domově v Mikulově, Nádražní 26, pro děti, které v roce, za který se poplatek platí, dosáhnou 3 let a nepřesáhnou 18 let, osoby s pobytem v Mikulově, které pobývají celý kalendářní rok, za který se poplatek platí, v zahraničí a tuto skutečnost doloží, osoby s pobytem v Mikulově, které jsou celý kalendářní rok, za který se poplatek platí, umístěny ve zdravotnickém zařízení, v léčebnách pro dlouhodobě nemocné pacienty, osoby ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Nárok na osvobození je třeba ohlásit nejpozději do data splatnosti poplatku, jinak zaniká. To není vhodné, neboť okolnosti svědčící osvobození mohou nastat později a platit jen pro určité měsíce.

Další korekční prvky: Úlevy pro poplatníky zapojené do Motivačního a evidenčního systému pro odpadové hospodářství podle OZV č. 4/2018 o stanovení systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (2020), resp. OZV č. 5/2018, kterou se mění Obecně závazná vyhláška města Mikulov č. 4/2018 o stanovení systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (2019). Úleva ve výši 300 Kč (25 Kč měsíčně) pro poplatníky, kteří k 1. 1. příslušného kalendářního roku dosáhli věku 70 a více let, a dětem, které v roce, za který se platí, dosáhnou 2 let a mladším. Je riziko, že by Ústavní soud mohl označit datum za diskriminační, neboť i OZV předpokládá (byť v jiné souvislosti) měsíční úhradu. Při souběhu obou úlev činí maximální možná výše úlev 420 Kč. S ohledem na jednotnost terminologie daňového práva se jako vhodnější jeví pojem sleva než úleva.

Specifika placení: společná platba za domácnost není v OZV stanovena.

Další ustanovení: odpovědnost za zaplacení poplatku je v OZV regulována nadbytečně, vystačí zákonná regulace.

Kyjov

Druh poplatku: místní

OZV: 3/2017

Obecně: jako součást OZV o místních poplatcích, což je nevhodné s ohledem na novelizace či vyhledávání OZV poplatníky.

Poplatník: v souladu se zákonem.

Ohlašovací povinnost: OZV nepřesně uvádí oznamovací povinnost a zbytečně stanovuje způsoby splnění. V souladu se zákonem stanovena na 15 dní. Bylo by vhodné stanovit, že poplatník, který nemá nárok na osvobození či jiné úlevy, nemusí plnit ohlašovací povinnost; správce poplatku má k dispozici veškeré údaje a není třeba poplatníka zbytečně zatěžovat další povinnostmi (§ 5 odst. 3 daňového řádu). Naopak pokud jsou některá osvobození pouze dočasná (zahraničí, vězení, nemocnice), bylo by vhodné zakotvit v OZV lhůtu, do které musí poplatník nárok prokázat (obdobně jako stanoví zákon, jinak nárok na osvobození zaniká): 15 dní; fixní datum v OZV 31. 12. by mohlo být prodlouženo i do termínu v dalším zdaňovacím období)

Sazba: 250 Kč, tj. jen fixní částka.

Splatnost: 31. března, resp. 30 dnů, pokud poplatková povinnost po termínu splatnosti.

Osvobození: v souladu se zákonem a rozšířena o fyzické osoby při dlouhodobém léčebném pobytu v sanatoriu či obdobném zařízení na dobu delší než 6 měsíců příslušného kalendářního roku (zakládá nerovnost a diskriminuje ty, kteří jsou v takovém zařízení 3 měsíce v jednom roce a 3 měsíce v druhém), fyzické osoby mající trvalý pobyt v zařízeních poskytujících sociální služby na území města Kyjova, fyzické osoby zdržující se nepřetržitě v zahraničí na dobu delší než 6 měsíců příslušného kalendářního roku, fyzické osoby ve výkonu trestu odnětí svobody na dobu delší než 6 měsíců příslušného kalendářního roku, novorozenci po dobu 12 měsíců následujících po měsíci, v němž se dítě narodilo, fyzické osoby a jejich nezletilé děti žijící ve společné domácnosti, kterým byla přiznána alespoň jedna ze systému dávek pomoci v hmotné nouzi dle z. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Bylo by vhodné výslovně uvést, že důvod pro osvobození musí být prokázán, jinak nárok na osvobození zaniká (v opačném případě bude probíhat postup k odstranění pochybností).

Další korekční prvky: Úleva na poplatku ve výši jedné poloviny sazby poplatku za osobu pro studenty středních a vysokých škol s pobytem v Kyjově po předložení dokladu o ubytování na internátu, kolejích či obdobných zařízeních nebo bytech sloužících studentům k ubytování, je nevhodně definována jako úleva; s ohledem na jednotnost terminologie daňového práva se jako vhodnější jeví sleva.

Specifika placení: společná platba za domácnost v souladu se zákonem.

Další ustanovení: prominutí poplatku v OZV není vhodné ani potřebné, neboť je stanoveno zákonem.

Boskovice

Druh poplatku: místní

OZV: 5/2016

Obecně: poznámky pod čarou jsou nadbytečné, při změně zákona bude muset obec reagovat novelizací vyhlášky, neboť nemůže určit konstrukční prvky jinak, než stanoví zákon.

Poplatník: v souladu se zákonem.

Ohlašovací povinnost: v souladu se zákonem stanovena na 15 dní. Bylo by vhodné stanovit, že poplatník, který nemá nárok na osvobození či jiné úlevy, nemusí plnit ohlašovací povinnost; správce poplatku má k dispozici veškeré údaje a není třeba poplatníka zbytečně zatěžovat další povinnostmi (§ 5 odst. 3 daňového řádu). Naopak pokud jsou některá osvobození pouze dočasná (zahraničí, vězení, nemocnice), bylo by vhodné zakotvit v OZV lhůtu, do které musí poplatník nárok prokázat (obdobně jako stanoví zákon, jinak nárok na osvobození zaniká): 15 dní, nebo fixní datum (např. i do termínu v dalším zdaňovacím období).

Sazba: 550 Kč (250 Kč + 300 Kč). Variabilní náklady jsou rozpočítány za rok 2016 (ve vyhlášce z roku 2016?), ale pro rok 2019 měl být využit rok 2017.

Splatnost: ve dvou stejných splátkách, splatných nejpozději k 31. březnu a 30. září příslušného kalendářního roku. Toto je nadbytečné a zvyšuje to náklady na správu poplatku. Ustanovení o tom, že je poplatek splatný nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy poplatková povinnost vznikla, pokud vznikne poplatková povinnost až po termínu splatnosti, je zmatečné: noví občané (1. 4. – 30. 9.) musí platit celý poplatek a nemají možnost splátek? To je diskriminační a nerovné. A noví občané, kteří se přistěhují v září, mají splatnost do 30. 9. nebo do 30 dnů? Určení způsobu platby (zpravidla hotově nebo bezhotovostním převodem na účet) je zbytečné, neboť platí daňový řád a není možné limitovat způsoby plateb.

Osvobození: v souladu se zákonem a rozšířena o nezaopatřené dítě umístěné v domově pro osoby se zdravotním postižením na základě rozhodnutí soudu nebo smlouvy o poskytnutí sociální služby, o fyzické osoby vlastníci na území města Boskovice stavbu určenou k individuální rekreaci, ve které není hlášena k trvalému pobytu žádná fyzická osoba, osoby přihlášené k trvalému pobytu v Domově pro seniory a v Domově se zvláštním režimem, Sadová č. 18, Boskovice, fyzické osoby dlouhodobě pobývající v zahraničí, v nemocničním zařízení, v zařízení sloužícím pro výkon vazby nebo trestu odnětí svobody, po dobu tohoto pobytu. Poznámka pod čarou má pouze vysvětlující efekt a není součástí textu vyhlášky, proto by bylo vhodné vymezit dlouhodobý pobyt jako samostatný odstavec OZV. Důvod pro osvobození musí být prokázán.

Další korekční prvky: -

Specifika placení: společná platba za domácnost v souladu se zákonem. Poznámka pod čarou je nadbytečná, při změně zákona bude muset obec reagovat novelizací vyhlášky, neboť nemůže určit pravidla pro společnou platbu jinak, než stanoví zákon.

Další ustanovení: odpovědnost za zaplacení poplatku je v OZV regulována nadbytečně, vystačí zákonná regulace. Ustanovení o tom, že poplatky nebo jejich část, které nebudou zaplacené nebo odvedené do termínu splatnosti, budou v případě jejich vyměření platebním

výměrem zvýšeny na dvojnásobek. Znamená to tedy pouze situaci, kdy budou vyměřeny platebním výměrem, jindy nikoliv? Chybí zde také možnost správního uvážení zohledňující důvody nezaplacení a výši sankce.

Další vybrané obce a města Jihomoravského kraje

Tišnov – úleva za třídění

Druh poplatku: místní

OZV: 2/2018

Úleva ve výši 6 Kč za každý odevzdaný naplněný pytel s plasty a nápojovými kartony poplatníkům, kteří se v předchozím kalendářním roce zapojili do systému třídění plastů a nápojových kartonů do pytlů označených čárovými kódy, které obdrželi zdarma na Městském úřadě Tišnov, maximálně ve výši 500 Kč na poplatníka. - Korekční prvek je nevhodně definován jako úleva; s ohledem na jednotnost terminologie daňového práva se jako vhodnější jeví sleva. Systém není vhodný jednak s ohledem na administrativní náklady na správu poplatku (např. potřebnost každému jednotlivci sdělit přesnou částku poplatku), jednak na nekonceptčnost: většinou třídí celá domácnost, nikoliv jen jeden člen domácnosti – poplatník. Systém takto nastavených úlev vede k nelogickému a neekologickému chování poplatníků, kteří nezdarma zajíždí automobily do okolních obcí a v kontejnerech na tříděný odpad vybírají plasty do tišnovských pytlů označených čárovými kódy.

Šlapanice – žádný poplatek za komunální odpad

Místní poplatek za komunální odpad byl zrušen k 1. lednu 2013 a nahrazen místním koeficientem u daně z nemovitých věcí ve výši 3 (od 1. ledna 2019 snížen na 2). Tento koeficient násobí celkovou výši daně z nemovitých věcí, s výjimkou zemědělských pozemků. Benefitem takového postupu je eliminace nákladů na administraci berní na úrovni obce (správu daně z nemovitých věcí vykonává finanční úřad) za zachování či dokonce navýšení celkových berních výnosů (součet výnosu poplatku za odpad a daně z nemovitých věcí). Negativem je pak skutečnost, že berně platí obecně jen vlastníci nemovitých věcí, a to v násobné výši, zatímco nájemci nemají žádné berní povinnosti.

Zdroje

- [1] RADVAN, Michal a Petr MRKÝVKA a Ivana PAŘÍZKOVÁ a Dana ŠRAMKOVÁ. Finanční právo a finanční správa – Berní právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Doplněk, 2008. ISBN 978-80-210-4732-7. Str. 15-16.
- [2] RADVAN, Michal. Municipal charges on communal waste: do they compete with the immovable property tax? Journal of Financial Management of Property and Construction, Bingley: Emerald Publishing Limited, 2019, vol. 24, no. 1, pp. 1-19. ISSN 1366-4387. doi:10.1108/JFMPC-02-2018-0007.

Právní předpisy

- [1] Obecně závazná vyhláška Města Znojma č. 3/2012 o stanovení systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů a nakládání se stavebním odpadem na území města Znojma.
- [2] Obecně závazná vyhláška města Znojma č. 6/2018, o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů.
- [3] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. listopadu 2008 o a o zrušení určitých směrnic
- [4] Vyhláška č.210/2018 Sb., kterou se mění vyhláška č. 321/2014 Sb., o rozsahu a způsobu zajištění odděleného soustředování složek komunálních odpadů
- [5] Vyhláška č.93/2016 Sb., o Katalogu odpadů
- [6] Vyhláška č.321/2014 Sb., o rozsahu a způsobu zajištění odděleného soustředování složek komunálních odpadů
- [7] Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů
- [8] Zákon č. 565/1990 Sb., Zákon České národní rady o místních poplatcích